

Notat om NKK og habilitetsbestemmelser

1. Innledning

NKKs Hovedstyre vedtok i sitt møte nr. 1/11 – avholdt 26.01.11 – å be om at Lovkomiteen lager et notat som tar for seg temaet habilitet og hvordan habilitetsregler skal praktiseres i NKK.

NKKs lover har ingen bestemmelser som regulerer habilitetsspørsmål. Derimot finnes det i Saksbehandlingsreglene for NKK § 3, regler om dette. Etter NKKs lover §6-1 kan HS be lovkomiteen om råd i lovsaker. Lovkomiteen har likevel valgt å komme med en veiledende redegjørelse på bakgrunn av anmodningen og hensett til den allmenne interesse temaet har siden loven er taus.

2. Habilitetsbetemmelsernes innhold

Bestemmelsen om habilitet i NKKs saksbehandlingsregler lyder som følger:

" En tillitsmann eller medarbeider er inhabil til å tilrettelegge grunnlaget for en avgjørelse eller til å treffe avgjørelse i en sak når han selv eller en av hans nærstående (jfr Forvaltningslovens § 6) er part i saken.

Inhabilitet inntreffer også når det foreligger andre særegne forhold som er egnet til å svekke tilliten til hans upartiskhet. Her skal det bl.a legges vekt på om avgjørelsen i saken kan innebære særlig fordel, tap eller ulempe for ham selv eller noen som han har nær personlig tilknytning til, eller som han står i et avhengighetsforhold til, og om noen av partene har trukket habiliteten i tvil.

Hvis den ansatte eller tillitsvalgte selv anser seg habil, og en av partene i en sak er uenig, kan parten kreve at spørsmålet skal avgjøres av foresatt eller overordnet eller, hvis det gjelder et medlem i et styre eller annet kollegialt organ, av dette organet etter at den hvis habilitet er trukket i tvil, har fratruddt."

Som det fremgår er en tillitsmann eller medarbeider i NKK inhabil til både å forberede og treffe avgjørelse i en sak dersom vedkommende enten er nært beslektet med parten eller det på annen måte foreligger "særegne forhold som er egnet til å svekke tilliten til hans upartiskhet."

NKKs saksbehandlingsregler bygger på forvaltningslovens bestemmelser, og det må legges til grunn at bestemmelsene skal forstås på samme måte med mindre det foreligger hensyn som tilsier noe annet.

Hensynet bak reglene om habilitet er flere, de viktigste er: At det ikke skal tas uriktige avgjørelser fordi beslutningstagerne tar usaklige hensyn. Like viktig er det at folk har tillit til at saksbehandlingen foretas av habile personer. Videre skal reglene også beskytte de som er involvert i saksbehandlingen.

Uttrykket "nærstående" omfatter personer i opp- eller nedstigende linje (det mest praktiske er foreldre, barn og barnebarn), svoger eller søsken, og personer som han er eller har vært gift med eller er forlovet med eller er fosterfar, fostermor eller fosterbarn til. Samboere bør anses som nærstående. Videre er også foreninger omfattet av begrepet "nærstående" i forvaltningsloven. Den som sitter i styret eller innehar annen ledende stilling, vil være inhabil når foreningen er part.

Bestemmelsens andre ledd – *særegne forhold m.v.* – er en mer generell og skjønnsmessig regel. Inhabilitet etter annet ledd kan bare foreligge hvor det foreligger særegne forhold og disse forholdene er egnet til å svekke tilliten til upartiskheten. Det skal ikke vurderes om personen reelt sett lar seg påvirke eller ikke, og det er ikke avgjørende hvordan personen ser på seg selv. Det avgjørende er hvordan *omverdenen ser saken*, men offentlig kritikk er i seg selv ikke nok - grunnlaget for kritikken må vurderes.

I en organisasjon som NKK skal det forholdsvis mye til for at det foreligger såkalte "særegne forhold."

De særegne forholdene kan være tilknytning en selv eller nærstående personer har til saken uten å være part. Det fremgår av bestemmelsen av det bl.a. skal legges vekt på om en selv eller en nærstående har en spesiell interesse i sakens utfall (særlig fordel, tap eller ulempe). Det er verdt å merke seg at en person godt kan bli inhabil selv om vedkommende ikke har noen spesiell interesse i sakens utfall. Det skal foretas en konkret helhetsvurdering av om det foreligger særegne omstendigheter som er egnet til å svekke tilliten.

Man er ikke inhabil dersom man har et vanlig godt bekjentskap og samarbeid med en person. Dersom det imidlertid foreligger nært vennskap eller økonomiske interesser med en som er part i saken, kan forholdet stille seg annerledes. Også et særlig motsetningsforhold til en part kan føre til ugildhet.

Sakens art og situasjon vil ha betydning. Det må stilles mindre strengere krav når det er en enkel og lite skjønnspreget avgjørelse enn når man står ovenfor en vanskelig, viktig og skjønnspreget sak. Inhabilitetsreglene får ikke anvendelse dersom det er åpenbart at den tillitsvalgte eller ansattes tilknytning til saken eller partene ikke vil kunne påvirke vedkommendes standpunkt, og klubbens interesser ikke tilsier at vedkommende bør vike sete.

Det at man tidligere har hatt befatning med saken vil som hovedregel ikke medføre inhabilitet. En som i egenskap av eks. komiteemedlem har vært med på å lage innstilling i saken blir ikke av den grunn inhabil til å være med å treffe avgjørelse. Men har man engasjert seg særlig sterkt for en bestemt løsning kan dette stille seg annerledes.

At en person tidligere har truffet vedtak i saken er normalt ikke til hinder for at han tar stilling til spørsmålet om omgjøring eller treffer nytt vedtak dersom det kommer inn en klage. Men en person som har deltatt i behandlingen av saken i første instans, bør normalt ikke delta i avgjørelsen av klagesaken. Dersom det foreligger et personlig forhold mellom personer (f.eks. brødre) som behandler en klagesak i første og annen instans, kan det begrunne inhabilitet.

I tvilstilfeller får det betydning om inhabilitetsinnsigelse er reist av en part med mindre de er grunnløse.

Forvaltningsloven har en bestemmelse om at alle underordnede blir inhabile til å treffe avgjørelse (ikke forberede saken) når en overordnet er inhabil. Noen slik bestemmelse finnes ikke i NKKs saksbehandlingsregler. En slik bestemmelse ville i første rekke være aktuell for NKKs administrasjon. Over/underordningsforhold foreligger normalt ikke i kollegiale organer (hvor ingen er underlagt leder) som frivillig sektor stort sett består av. Lovkomiteen er av den oppfatning at dersom administrasjonens leder er inhabil, bør avgjørelse i saken normalt forelegges styret for avgjørelse etter at andre ansatte i administrasjonen har forberedt saken. Unntak bør gjøres for rutinemessige avgjørelser hvor avgjørelsen ikke volder tvil ut i fra etablert praksis.

3. Hvem og hva reglene gjelder for

Den generelle habilitetsregelen i Saksbehandlingsreglene § 3 får anvendelse for tillitsvalgte og medarbeidere i NKK-systemet. Regelen gjelder for alle i NKK-systemet. For ordens skyld presiseres at NKKs saksbehandlingsregler ikke gjelder for NKKs medlemsklubber.

En hver som sitter i et organ i NKK må betraktes som "tillitsmann" og dermed bundet av bestemmelsen. Eksempelvis kan derfor en tillitsvalgt ikke stemme på seg selv ved valg eller mot et forslag om eksklusjon av seg selv i en eksklusjonssak. Vedkommende kan heller ikke avgi stemme i en sak hvor han kan ha en direkte økonomisk interesse i utfallet, f eks hvor det er spørsmål om foreningen skal inngå en kontrakt med ham e l.

Når en person er inhabil, kan han/hun normalt verken tilrettelegge for avgjørelsen eller treffe vedtak.

NKK saksbehandlingsregler § 3 angir i siste ledd hvordan habilitet skal avgjøres:

"Hvis den ansatte eller tillitsvalgte selv anser seg habil, og en av partene i en sak er uenig, kan parten kreve at spørsmålet skal avgjøres av foresatt eller overordnet eller, hvis det gjelder et medlem i et styre eller annet kollegialt organ, av dette organet etter at den hvis habilitet er trukket i tvil, har fratrudd".

4. Avsluttende bemerkninger

Det bør utarbeides administrative rutiner som kan avhjelpe eventuelle inhabilitetsproblemer i administrasjonen. Uansett kan administrerende direktør eller styret treffe nødvendig vedtak.

22. mars 2011

Jan Terje Bårseth

Anne Cathrine Frøstrup

Trine Melheim

Fotnote: NKKs hovedstyre tok dette notatet til etterretning i møte 06.04.11, sak 90/11. HS bemerket følgende: "HS ønsker at det utvises forsiktighet i forhold til de ansattes tillitsverv og den rollen man har i det daglige arbeidet."